

Zalety zintegrowanej nauki języków obcych dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym

Jewgienija Żejmo

Do tradycyjnych sposobów nauczania języka obcego dzieci w wieku przedszkolnym oraz szkolnym należą metody wykorzystujące elementy zabawy i komunikacji w połączeniu z wierszami, piosenkami, wyliczankami. Inne rodzaje nauczania języka obcego, czyli modelowanie, projektowanie itd., są rzadko wykorzystywane w przypadku dzieci. Stosowanie w procesie nauczania dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym języka obcego tylko tradycyjnych metod nie jest w pełni zgodne z celami ich wychowania i nauczania. Celem kształcenia na tym etapie edukacji jest wszechstronny rozwój osobowości i zdolności dziecka.

Badania psychologiczne i pedagogiczne dotyczące kształcenia zintegrowanego oraz praktyki stosowania tego podejścia *wskazują na słuszność idei zintegrowanego wychowania i kształcenia* (Pamuła 2009:38) i potwierdzają pogląd, że *aktywne, zintegrowane metody nauczania lepiej niż tradycyjne rozwijają dziecko w zakresie jego możliwości poznawczych, emocjonalnych i społecznych, lepiej przygotowują (...) do dalszej nauki* (Pamuła 2009:36). Język obcy ze względu na swoją specyfikę jest przedmiotem, który może wzbogacić nauczanie (Бахталіна 1998). Tak więc, kształcenie zintegrowane dzieci pozwala na zrealizowanie w praktyce celu kształcenia i wychowania w pełnej mierze i ma szereg zalet w porównaniu z tradycyjnymi metodami nauczania. Po pierwsze pozwala na maksymalne wykorzystanie funkcji języka obcego (poznawczej, rozwojowej i wychowawczej) w procesie nauczania dzieci. L. Gadelia (Гаделія) na podstawie własnego badania i nauczania eksperymentalnego doszła do wniosku, że kształcenie zintegrowane przyczynia się do rozwoju myślenia dzieci, wpływa na rozwój funkcji umysłowych i zwiększenie koncentracji w przypadku łączenia różnych rodzajów działalności (Гаделія 2004).

Po drugie umożliwia uwzględnianie psychologicznych cech dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym, jak również podstawowych i innych, znaczących, rodzajów działalności dziecka w tym wieku w trakcie procesu nauczania. Jako przykład potwierdzający słuszność kształcenia zintegrowanego z punktu widzenia psychologii rozwojowej dzieci może służyć fakt, że dziecko postrzega otaczającą je rzeczywistość w sposób całościowy. Kształcenie zintegrowane pozwala właśnie na stworzenie jednolitego obrazu świata. Według koncepcji kształcenia zintegrowanego dziecko *poznaje otaczający go świat kompleksowo, a nie fragmentarycznie; nie uczy się oddzielnych pojęć – pojawiają się one jako całości, jako powiązane ze sobą informacje. Dzięki temu ma ono możliwość dostrzeżenia i zrozumienia zależności między nimi* (Pamuła 2009:39). Należy zauważyć, że informacje izolowane są informacjami utraconymi, dlatego że dziecko łatwiej przyswaja wiadomości, które może odnieść do tego, co już wie (Pamuła 2009). *Uwzględnienie zasad rozwoju dziecka przy kształceniu zintegrowanym w nauczaniu języka obcego polega na wzięciu pod uwagę faktu, że w wieku przedszkolnym i szkolnym trudno mu przez długi czas wykonywać taki sam rodzaj czynności.* Kształcenie zintegrowane języka obcego, zbudowane na połączeniu różnych ważnych działań dziecka, może częściowo rozwiązać problem

zmęczenia i spadku zainteresowania. Im młodsze dziecko, tym trudniej jest mu zajmować się jednym rodzajem czynności, podczas gdy różne rodzaje zadań pozwalają mu pracować przez długi czas (Бахталіна 1998).

Po trzecie zintegrowane nauczanie daje szansę nauczycielowi na lepsze poznanie dziecka w różnych sytuacjach i uwzględnienie jego cech specyficznych. Pozwala na aktywizację wszystkich dzieci poprzez *możliwość wyboru sposobu poznania, dobranego do ich indywidualnych predyspozycji* (Pamuła 2009:37) i *możliwość zróżnicowania stopnia trudności powierzanych uczniom zadań* (Pamuła 2009:39). Tak więc, metody pracy na podstawie kształcenia zintegrowanego i uwzględnienia możliwości psychofizycznych dziecka, jego zainteresowań mogą pobudzać uczniów bardziej zdolnych, natomiast słabsi są w stanie rozwijać się we własnym tempie (Pamuła 2009).

Uwzględnienie psychologicznych uwarunkowań wieku i indywidualnych możliwości dziecka:

- pozwala na stosowanie podejścia skoncentrowanego na osobie. Zgodnie z tym podejściem w centrum procesu nauczania znajduje się dziecko z własnymi możliwościami, potrzebami i zainteresowaniami. *W systemie zintegrowanym, zgodnie ze współczesną pedagogiką humanistyczną, dziecko jest podmiotem aktywnie uczestniczącym w procesie nauczania, czyli (...) kształcenie skoncentrowane jest na osobie ucznia* (Pamuła 2009:38);
- tworzy sytuacje nauczania języków obcych, które charakteryzują się komfortem psychicznym, a także wspierają aktywny udział dziecka w zajęciach;
- zapewnia dziecku świadomość siebie jako jednostki poprzez poczucie przynależności do wspólnoty językowej i kulturowej (Бахталіна 1998);
- pozwala w procesie nauczania języka obcego na powtórzenie i utrwalenie obecnego stanu wiedzy i umiejętności z innych dziedzin. Pozwala dzieciom osiągać najlepsze wyniki w nauce języków obcych dzięki konstruowaniu zajęć z uwzględnieniem integracji różnych znaczących działań z grą i językiem obcym. Tego typu działania są w stanie wywołać u dzieci większą emocjonalną reakcję niż w przypadku tradycyjnych zajęć, a emocjonalnie przeżyte doświadczenie umożliwia lepsze zapamiętywanie przekazywanych treści. Należy podkreślić, że nauczanie dzieci w wieku przedszkolnym opiera się głównie na ich sluchu i wyobraźni z wykorzystaniem środków wizualnych, podczas gdy udział w realizacji ważnej dla człowieka czynności, której towarzyszy aktywność ruchowa, podnosi jakość opanowania odpowiedniej wiedzy i umiejętności (Вронская 1999).

Zintegrowana nauka języka obcego, oparta na połączeniu różnych istotnych dla dzieci rodzajów działalności, opiera się także na podejściu zadaniowym. Procesy rozwoju mowy i powstawania działań są ściśle ze sobą powiązane i wpływają na siebie. Działalność przedmiotowo-praktyczna występuje z jednej strony jako źródło, a z drugiej jest niezbędnym warunkiem do powstania mowy i komunikacji w języku rodzimym i obcym (Вронская 1999).

W pracy L. Gadelii są wymienione umiejętności bezpośrednio odnoszące się do przyswojenia języka obcego przez dzieci na podstawie wypracowanej przez nią metodyki kształcenia zintegrowanego. Należą do nich: zwiększenie liczby replik inicjatywnych i komentarzy ze strony dzieci; rozwój mechanizmów domysłów; redukcja do minimum stosowania języka ojczystego na zajęciach; względnie wysokie zaangażowanie dzieci w aktywności językowe podczas wykonywania ćwiczeń; przyswajanie przez uczniów języka mówionego i umożliwienie uczniom wypowiedzania się w j. obcym (Гаделия 2004).

Stosowanie różnych rodzajów działań:

- daje dzieciom możliwość natychmiastowego korzystania z nowego kodu językowego w czasie wykonywania konkretnych zadań, co do pewnego stopnia zapewnia im kontakt z autentycznym językiem, gdyż sytuacja komunikacji w takim przypadku jest zbliżona do naturalnej (Pamuła 2009);
- tworzy podstawę materialną (*материальная*), dzięki której w świadomości dziecka rodzą się jakościowe elementy nowego systemu językowego (Вронская 1999);
- przyczynia się do zwiększenia liczby sytuacji na zajęciach, kiedy jest stosowany język obcy (Бахталлина 1998);
- pozwala na zróżnicowanie prowadzonych zajęć z języka obcego dzięki zastosowaniu odpowiednich do danego wieku rodzajów działań i treści. Połączenie języka obcego i różnych rodzajów działań na zajęciach wprowadza elementy nowości (Вронская 2006:6).

Zajęcia oparte na zintegrowanym podejściu wywołują u dzieci zainteresowanie językiem obcym i mogą wspierać pozytywną motywację do jego nauki. Integracja działań sprawia, że proces nauczania jest bardziej dostępny i atrakcyjny dla dzieci, przewiduje tworzenie pozytywnej motywacji (Бахталлина 1998). Kształcenie oparte na połączeniu języka obcego i różnych rodzajów aktywności najmłodszych może zapełnić lukę, którą zwyczajowo oznacza się jako brak bezpośredniej motywacji w nauce języków obcych (Протасова 2010:111). Dziecko zaczyna się interesować językiem obcym, ponieważ w kształceniu

zintegrowanym istnieje możliwość wykorzystania obszarów jego zainteresowań lub preferowanych rodzajów działalności. Zintegrowana nauka języka obcego daje szansę *pokazać na żywo język w działaniu*, dzięki czemu proces nauczania/uczenia się staje się atrakcyjny dla dziecka (Вронская 2006:6). Poza tym rozszerza treści nauczania dotyczące kultury i historii innego kraju. Dzięki zintegrowanemu nauczaniu staje się możliwe stałe korzystanie z materiałów, które zawierają informacje o innym państwie (w tym materiały autentyczne). Informacje na temat kraju i kultury języka obcego wpływają w ten sposób na niemal wszystkie zajęcia i działają jako tło (Гаделия 2004). Pomaga także przenieść umiejętności i wiedzę zdobyte przez dziecko wcześniej do nowych sytuacji na zajęciach z języka obcego, dzięki czemu *uczy, jak się uczyć*. Ponadto, pozytywnie wpływa na formowanie gotowości dzieci w wieku przedszkolnym do nauki szkolnej (Гаделия 2004).

Kształcenie zintegrowane (...) *sprawia, że opanowanie języka obcego jest częścią składową wiedzy dziecka na temat sposobów eksperymentowania, pozwala mu poczuć się jak kompetentny badacz, właściwy współczesnym użytkownikom źródeł informacji* (Протасова 2010:111), a także pozwala rozwiązać nie tylko edukacyjne, ale także życiowe problemy (Pamuła, Sikora-Banasik 2008).

Zintegrowane nauczanie języka obcego może być oparte na integracji: treści nauczania języków obcych i różnych przedmiotów szkolnych; metod nauczania i osobowości ucznia, nauczyciela oraz wszystkich uczniów z danej klasy.

Metodyka kształcenia zintegrowanego języków obcych dzieci może być oparta na współdziałaniu różnych, istotnych dla dziecka, rodzajów działalności prowadzonych w formie gry. Do ważnych typów aktywności dziecięcej należą: działalność produktywna (rysunek, projektowanie, wycinanki), poznawcza, komunikatywna, muzyczna, ruchowa (wykonanie ćwiczeń porannych, zabawy ruchowe itp.), a także działalność związana z przebywaniem w przedszkolu lub szkole. Działalność komunikatywna zajmuje wyjątkowe miejsce, ponieważ towarzyszy każdej innej aktywności i jest warunkiem niezbędnym dla rozwoju języka i mowy dziecka.

Kształcenie zintegrowane nie ogranicza roli zabawy w procesie nauczania języka obcego dziecka w wieku przedszkolnym ze względu na znaczenie tego rodzaju działalności prowadzącej do rozwoju dziecka. Zabawa powinna utrzymać swoją wiodącą rolę w takim nauczaniu, dlatego organizowane zajęcia trzeba by prowadzić w formie gry. W takiej sytuacji język obcy jest

komponentem metodyki kształcenia językowego, wokół którego jest przeprowadzona systematyzacja. Język obcy jest przedmiotem, do którego systematycznie podłączane są elementy innej działalności: zabawa, zajęcia ruchowe, plastyczne i inne formy aktywności (Бахталина 1998).

Metodyka zintegrowanego nauczania języka obcego dzieci w wieku przedszkolnym, oparta na połączeniu języka docelowego i działań najmłodszych, wydaje się najbardziej odpowiednia dla możliwości uczniów w tym wieku, przyczyniając się do osiągnięcia głównego celu wychowania i kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym – harmonijnego i wszechstronnego rozwoju osobowości i, oczywiście, pozwala na zdobycie pierwszych umiejętności w dziedzinie języka obcego i utrzymanie zainteresowania jego nauką.

Wykluczenie praktycznych rodzajów działalności z procesu nauczania języków obcych dzieci w wieku przedszkolnym jest irracjonalne, ponieważ korzystanie na zajęciach z modelowania, malowania, wykonywanie podstawowych poleceń (np. na łonie natury) itp. pozwala wzbogacić proces nauczania ciekawymi metodami i zwiększyć orientację komunikacyjną (Вронская 1999).

Zintegrowane nauczanie języka obcego dzieci może znacząco podnieść skuteczność procesu edukacyjnego, jeśli zostanie oparte na połączeniu dostępnych rodzajów i form działalności, tj. integracja znanych i ciekawych dla dzieci przedmiotów nauczania i działań charakterystycznych dla ich wieku (Бахталина 1998).

Nauczanie języka obcego dzieci, formowanie u nich elementarnych umiejętności stanie się bardziej skuteczne, jeżeli będzie wykorzystywać zorganizowane rodzaje praktycznej, niewerbalnej aktywności, tworzące jednolity system kształcenia i będące źródłem oraz sferą komunikacji dzieci (Вронская 1999). Metodyka nauczania oparta na integracji języków obcych oraz różnego rodzaju niewerbalnych działań może zapewnić włączenie przedmiotu język obcy do struktury procesu edukacyjnego jako części, która pozwala zapewnić jego jednolitość oraz realizować nauczanie języka obcego na równych zasadach i w ścisłym związku z pozostałymi elementami procesu wychowania i kształcenia, a mianowicie: rozwoju mowy, wychowania fizycznego itp. (Вронская 1999).

Oprócz integracji języka obcego i ważnych rodzajów działalności dzieci kształcenie zintegrowane języka obcego może być połączone z konkretną treścią różnych przedmiotów

(o czym już była mowa wyżej) lub z jakimś jednym rodzajem działalności. Takie połączenie bardziej pasuje dla nauczania dzieci w młodszym wieku szkolnym.

Przykładami połączenia języka obcego i treści różnych przedmiotów szkolnych są:

- język obcy i muzyka (np. piosenki, taniec, zapoznanie z instrumentami muzycznymi i ich dźwiękami);
- język obcy i nauki przyrodnicze (np. zapoznanie z dzikimi i domowymi zwierzętami, przyrodą żywą i nieożywioną);
- język obcy i zajęcia sportowe (np. wykonanie prostych ćwiczeń zgodnie z instrukcjami nauczyciela, zabawy ruchowe);
- język obcy i wiedza o społeczeństwie (np. reguły zachowania, etykieta).

Powyższa lista połączeń języka obcego i innych przedmiotów szkolnych nie wyczerpuje wszystkich możliwości i może być systematycznie uzupełniana.

Organizacja nauczania języków obcych w ramach zintegrowanego podejścia może stać się istotnym narzędziem dla poprawy jakości edukacji i przyczynić się do intensyfikacji procesu edukacyjnego, co niewątpliwie pociągnie za sobą pełną realizację celów wychowania i kształcenia oraz pozwoli dzieciom opanować wymagane umiejętności w języku obcym.

Bibliografia

- Бахталина, Е.Ю. (1998) *Интегрированное обучение английскому языку в детском саду*. [дис. канд. пед. наук]. Петрозаводск.
- Вронская, И.В. (1999) *Методика обучения дошкольников английскому языку в различных видах неречевой деятельности*. [дис. канд. пед. наук.]. Санкт-Петербург.
- Вронская, И.В. (2006) *105 занятий по английскому языку для дошкольников*. Санкт-Петербург: КАРО.
- Гаделия, Л.В. (2004) *Методика интегрированного обучения иноязычной культуре детей дошкольного и младшего школьного возраста: на Примере интеграции английского языка, рисования, ритмики, музыки и лингвострановедения*. [дис. канд. пед. наук.]. Москва.
- Протасова, Е.Ю., Родина, Н.М. (2010) *Методика обучения дошкольников иностранному языку*. Москва: ВЛАДОС.
- Pamula, M., Sikora-Banasik, D. (2008) *Inteligencje wielorakie na zajęciach języka angielskiego, czyli jak skutecznie i ciekawie uczyć dzieci w młodszym wieku szkolnym*. Warszawa: CODN.
- Pamula, M. (2009) *Metodyka nauczania języków obcych w kształceniu zintegrowanym*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.

Jewgenija Żejmo

Absolwentka Rosyjskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. A.I. Hercena w Petersburgu. Pracuje jako lektorka języka rosyjskiego w Warszawie.